

НОВІ ТА РІДКІСНІ ДЛЯ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ВИДИ ЛИШАЙНИКІВ ІЗ КРЕЙДЯНИХ ВІДСЛОНЕНЬ

К л ю ч о в і с л о в а: лишайники, місцезнаходження, крейдяні відслонення, Лівобережна Україна

Відслонення крейди, що порізані глибокими ярами та балками, на Лівобережній Україні тягнуться вузькими смугами на правих берегах річки Сіверський Донець і його притоків. Негативні наслідки господарської діяльності людини, а саме кар'єри для видобутку крейди, надмірний випас худоби, утворення терас під час заліснення крутих крейдяних схилів, призводять до зникнення унікальної крейдяної екосистеми, яка дотепер залишається недостатньо вивченою.

Дослідження ліхенобіоти крейдяних відслонень у межах Харківської обл. дало змогу виявити 16 нових та рідкісних для Лівобережної України видів лишайників, з яких новими є *Arthonia calcarea* (Turner ex Sm.) Ertz & Diederich, *Caloplaca limonia* Nimis & Poelt, *C. phlogina* (Ach.) Flagey, *Catillaria lenticularis* (Ach.) Th. Fr., *Rinodina terrestris* Tomin, *Squamarina cartilaginea* (With.) P. James, *Thrombium epigaeum* (Pers.) Wallr., *Xanthoria mediterranea* Giralt, Nimis & Poelt. Серед видів, занесених до «Червоної книги України» (2009), для *Leptogium schraderi* (Bernh.) Nyl. та *Squamarina cartilaginea* вказані нові місцезнаходження, а для *Circinaria hispida* (Mereschk.) A. Nordin, S. Savić & Tibell підтверджено місцезростання в Харківській обл. Нижче наводимо точні місцезнаходження, екологію та поширення в межах України виявлених видів лишайників.

Матеріали та методи досліджень

Колекції лишайників збирали під час польових досліджень упродовж 2002—2012 рр. на крейдяних відслоненнях уздовж правих берегів Сіверського Дінця (Балаклійський та Ізюмський райони) і його притоків — річок Вовча (Вовчанський р-н), Оскіл та Верхня Дворічна (Дворічанський р-н), що знаходяться в межах Харківської обл., з різних типів субстрату (крейда, вапняки, камінці, ґрунт, кора дерев та чагарників, рослинні рештки). Лишайники визначали за стандартною методикою (Кондратюк, 2008). Номенклатура наведена за третім

© А.Б. ГРОМАКОВА, 2013

чеклистом лишайників і близьких до них грибів України (Окснер, 2010) з доповненнями (Sohrabi et al., 2012; Vondrák et al., 2010, 2012). Зразки лишайників зберігаються в гербарії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (CWU).

Результати досліджень

Нові для Лівобережної України види лишайників *Arthonia calcarea* (Turner ex Sm.) Ertz & Diederich

Екологія. На вапняках разом із *Xanthoria mediterranea*, *Squamarina cartilaginea*, *Caloplaca flavescens*, *C. limonia*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдяні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим (Konratyuk et al., 1998a; Ходосовцев, 1999).

Caloplaca limonia Nimis & Poelt

Екологія. На вапняках разом із *Arthonia calcarea*, *Xanthoria mediterranea*, *Squamarina cartilaginea*, *Caloplaca flavescens*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдяні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. А. Громакова, det. А. Громакова, С. Кондратюк (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим (Ходосовцев, 2001; Vondrák et al., 2009), Одеська (Назарчук, Кондратюк, 2007) і Тернопільська області (Кондратюк і др., 2004).

Caloplaca phlogina (Ach.) Flagey

Екологія. На *Thymus cretaceus* Klokov & Des.-Shost. та рослинних рештках разом із *Lecania fuscella* (Schaer.) A. Massal., *Lecanora hagenii* (Ach.) Ach., *Caloplaca pyracea* (Ach.) Zwackh, *Rinodina pyrina* (Ach.) Arnold.

Місцезнаходження. Харківська обл., Дворічанський р-н, окол. с. Тополі, 08.05.2002, leg. А. Громакова, det. О. Ходосовцев, А. Громакова (CWU); окол. с. Новомлинське, крейдяні схили, 27.09.

2003, leg. А. Громакова, Н. Косенко, det. А. Громакова (CWU); Вовчанський р-н, окол. с. Бочкове, крейдянні схили, 17.09.2003, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. Херсонська, Миколаївська, Одеська області (Kondratyuk et al., 1998a, б) та АР Крим (Ходосовцев, 2004; Vondrák et al., 2010).

***Catillaria lenticularis* (Ach.) Th. Fr.**

Екологія. На вертикальних поверхнях вапняків разом із *Caloplaca decipiens* (Arnold) Blomb. & Forss.

Місцезнаходження. Харківська обл., Балаклійський р-н, окол. с. Протопопівка, крейдянні схили на правому березі р. Сів. Донець, 27.07.2007, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим, Закарпатська, Чернівецька (Kondratyuk et al., 1998a), Одеська (Назарчук, Кондратюк, 2007), Тернопільська (Смеречинська, 2005) та Хмельницька області (Зеленко, 2004).

***Rinodina terrestris* Tomin**

Екологія. На рослинних рештках, мохах, крейдянному ґрунті разом із *Megaspora verrucosa*, *Collema tenax* (Sw.) Ach., *Bacidia bagliettoana* (A. Massal. & De Not.) Jatta.

Місцезнаходження. Харківська обл., Дворічанський р-н, між селами Красне Перше та Новомлинське, крейдянні схили на правому березі р. Оскіл, 28.09.2010, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. Вид нещодавно вперше наведений для України з Херсонської обл. (Ходосовцев, 2008).

***Squamarina cartilaginea* (With.) P. James**

Екологія. На вапняках разом з *Arthonia calcarea*, *Xanthoria mediterranea*, *Caloplaca limonia*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдянні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. А. Громакова, det. С. Кондратюк, А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим (Kondratyuk et al., 1998a), Тернопільська, Херсонська, Черкаська (Кондратюк, Навроцька, 1992), Миколаївська (Наумович, 2009) та Одеська області (Назарчук, 2008).

***Thrombium epigaeum* (Pers.) Wallr.**

Екологія. На крейдянному ґрунті разом із *Endocarpon pusillum* Hedw., *Collema tenax*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Дворічанський р-н, окол. смт Дворічна, крейдянні схили на правому березі р. Оскіл, 49°50'00.5" пн.ш. 37°40'27,7" сх.д., 27.05.2012, leg. & det. А. Грома-

кова (CWU); 49°49'22.5" пн.ш. 37°40'27,7" сх.д., 21.08.2012, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька (Kondratyuk et al., 1998a, 2003), Хмельницька області (Bielczyk et al., 2005), АР Крим (Ходосовцев, 2006б).

***Xanthoria mediterranea* Giralt, Nimis & Poelt**

Екологія. На вапняках разом із *Arthonia calcarea*, *Squamarina cartilaginea*, *Caloplaca limonia*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдянні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим, Херсонська (Ходосовцев, 1999) та Одеська області (Назарчук, 2011).

Рідкісні для Лівобережної України види лишайників

***Caloplaca flavescens* (Huds.) J.R. Laundon**

Екологія. На вапняку.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдянні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим, Донецька (Kondratyuk et al., 1998a), Миколаївська (Ходосовцев, 1999) і Тернопільська області (Смеречинська, 2005).

***Caloplaca raesaenenii* Bredkina**

Екологія. На рослинних рештках разом із *Lecania fuscella*, *Lecanora hagenii*, *Caloplaca pyracea*, *Rinodina pyrina*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдянні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. А. Громакова, det. О. Ходосовцев, А. Громакова (CWU); Дворічанський р-н, смт Дворічна, крейдянні схили, 49°50'00.5" пн.ш. 37°40'27.7" сх.д., 30.05.2012, leg. & det. А. Громакова (CWU); ботанічний заказник місцевого значення «Крейдяний», 49°49'20.5" пн.ш. 37°40'31.7" сх.д., 25.08.2012, leg. & det. А. Громакова (CWU); окол. с. Новомлинське, крейдянні схили, 28.09.2010, leg. & det. А. Громакова (CWU); окол. с. Петроіванівка, крейдянні схили, 49°55'32.8" пн.ш. 37°40'45.7" сх.д., 29.05.2012, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська (Ходосовцев, 2008) та Луганська області (Надеина, 2008; Nadyeina 2009).

Caloplaca skii Khodosovtsev, Vondrák & Šoun

Екологія. На рослинних рештках, на *Thymus cretaceus* та *Artemisia salsoides* Willd. разом із *Lecania fuscella*, *Lecanora hagenii*, *Caloplaca pyracea*, *Rinodina pyrina*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдянні схили на правому березі р. Вовча, на рослинних рештках, 09.09.2005, leg. А. Громакова, det. О. Ходосовцев, *KHER* (Vondrák et al., 2012), *CWU*; Ізюмський р-н, окол. с. Заводи, крейдянні схили, 26.08.2006, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); Дворічанський р-н, смт Дворічна, крейдянні схили, ботанічний заказник місцевого значення «Крейдяний», 49°49'20.5" пн.ш. 37°40'31.7" сх.д., 25.08.2012, leg. & det. А. Громакова (*CWU*).

Поширення в Україні. АР Крим, Луганська, Харківська та Херсонська області (Vondrák et al., 2012).

Circinaria hispida (Mereschk.) A. Nordin, S. Savić & Tibell

Екологія. На крейдянному ґрунті разом із *Megaspora verrucosa*, *Collema tenax*, *Thrombium epigaeum*, *Endocarpon pusillum*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Дворічанський р-н, смт Дворічна, крейдянні схили, 49°50'00.5" пн.ш. 37°40'27.7" сх.д., 30.05.2012, leg. & det. А. Громакова (*CWU*).

Поширення в Україні. Вид відомий із Криму (Надеїна та ін., 2010; Окснер, 2010; Sohrabi et al., 2012) та Харківської обл. (Кондратюк, Навроцька, 1992; Окснер, 2010).

Примітки. Це одне з відомих на сьогодні місцезнаходжень *C. hispida* на рівнинній частині України (Окснер, 2010). На території Харківської обл. вид у 1938 р. було знайдено А.Ф. Бачуриною на крейдяних схилах з гумусом у смт Дворічна та пізніше визначено А.М. Окснером (*KW* 23588) (Кондратюк, Навроцька, 1992). Нами підтверджено місцезнаходження *C. hispida* на території, що нині належить до ботанічного заказника місцевого значення «Коробочкине». Цей вид є одним із кочівних пустельно-степових арідних лишайників, занесений до «Червоної книги України» (2009).

Leptogium schraderi (Bernh.) Nyl.

Екологія. На крейдянному ґрунті та між невеликими камінцями разом із *Collema tenax*, *C. crispum* (Huds.) Weber ex F.H. Wigg., *Toninia sedifolia* (Scop.) Timdal.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Мала Вовча, крейдянні схили на правому березі р. Вовча, 09.09.2005, leg. & det. А. Громакова (*CWU*) (Громакова, 2011); Дворічанський р-н, окол. с. Красне Перше, крейдянні схили на правому березі р. Оскіл, 10.05.2002, leg. А. Гро-

макова, Н. Косенко, det. А. Громакова (*CWU*) (Громакова, Косенко, 2004); окол. с. Новомлинське, крейдяні схили, 28.09.2010, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); окол. с. Петроіванівка, крейдяні схили, 49°55'32.8" пн.ш. 37°40'45.7" сх.д., 29.05.2012, leg. & det. А. Громакова; окол. с. Кам'янка, крейдяні схили, 49°49'39.2" пн.ш. 37°40'30.2" сх.д., 21.08.2012, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); Ізюмський р-н, окол. с. Заводи, крейдяні схили, 27.08.2006, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); окол. с. Синичине, крейдяні схили, 28.08.2005, leg. & det. А. Громакова (*CWU*).

Поширення в Україні. АР Крим (Ходосовцев, 2002; Ходосовцев, Богдан, 2006; Надеїна та ін., 2010), Луганська (Надеїна, 2007), Миколаївська (Бойко, 2008; Наумович, 2009), Харківська (Громакова, Косенко, 2004; Громакова, 2011) та Херсонська області (Надеїна та ін., 2010).

Примітки. Вид *Leptogium schraderi* трапляється у вигляді поодиноких дрібних, до 5–8 мм, коралоподібних кушків, що складаються з циліндричних слаблорозгалужених лопатей. У Харківській обл. перші (Громакова, Косенко, 2004) та подальші (Громакова, 2011) знахідки зареєстровано виключно на крейдяних відслоненнях у басейні р. Сіверський Донець. Цей вид увійшов до нового видання «Червоної книги України» (2009) із природоохоронним статусом «вразливий».

Megaspora verrucosa (Ach.) Hafellner & V. Wirth

Екологія. Переважно росте на крейдянному ґрунті разом із *Endocarpon pusillum*, *Collema tenax*, *Bacidia bagliettoana*, зрідка переходить на рослинні рештки та кору степових чагарників, де трапляється разом із *Caloplaca pyracea*, *Lecania fuscella*, *Lecanora hagenii*, *Rinodina pyrina*.

Місцезнаходження. Харківська обл., Дворічанський р-н, окол. с. Кам'янка, крейдяні схили, 10.05.2002, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); окол. с. Новомлинське, крейдяні схили, 20.09.2003, leg. А. Громакова, Н. Косенко, det. А. Громакова (*CWU*); між селами Красне Перше та Новомлинське, крейдяні схили, 28.09.2010, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); смт Дворічна, ботанічний заказник «Коробочкине», крейдяні схили, 49°50'00.5" пн.ш. 37°40'27.7" сх.д., 28.05.2012, leg. & det. А. Громакова (*CWU*); окол. смт Дворічна, ботанічний заказник «Крейдяний», крейдяні схили, 49°49'20.5" пн.ш. 37°40'31.7" сх.д., 28.05.2012; окол. с. Петроіванівка, крейдяні схили, 49°55'32.8" пн.ш. 37°40'45.7" сх.д., 29.05.2012, leg. & det. А. Громакова (*CWU*).

Поширення в Україні. АР Крим, Закарпатська, Івано-Франківська (Окснер, 2010), Запорізька

(Коваленко, 1976) та Херсонська області (Ходосовцев, 2008).

***Protoblastenia rupestris* (Scop.) J. Steiner**

Екологія. На вапняковому шебені.

Місцезнаходження. Харківська обл., Дворічанський р-н, окол. с. Новомлинське, крейдяні схили на правому березі р. Оскіл, 27.09.2003, leg. А. Громакова, Н. Косенко, det. А. Громакова (CWU); окол. с. Кам'янка, крейдяні схили, 49°49'39.2" пн.ш. 37°40'30.2" сх.д., 21.08.2012, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. АР Крим, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Чернівецька (Kondratyuk et al., 1998a), Донецька (Nadyeina, 2009) і Тернопільська області (Смерчинская, 2005).

***Verrucaria cretophila* Охнер**

Екологія. На вертикальних поверхнях крейдяних скель разом із *Verrucaria nigrescens* Pers., зрідка — на белемнітах.

Місцезнаходження. Харківська обл., Вовчанський р-н, окол. с. Бочкове, крейдяна скеля, 17.09.2003, leg. & det. А. Громакова (CWU); окол. с. Мала Вовча, крейдяна скеля, 09.09.2005, leg. & det. А. Громакова (CWU); Дворічанський р-н, окол. с. Новомлинське, крейдяна скеля, 27.09.2003, leg. & det. А. Громакова (CWU).

Поширення в Україні. Донецька (Окснер, 1956; Надеїна, 2007), Луганська (Nadyeina, 2009) та Херсонська області (Ходосовцев, 2006а).

Авторка висловлює щиру подяку проф., д-ру біол. наук О.Є. Ходосовцеву (Херсонський державний університет) та проф., д-ру біол. наук С.Я. Кондратюку (Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України, м. Київ) за допомогу та консультації у визначенні деяких видів лишайників, а також канд. біол. наук О.В. Надеїній (Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України) за надані літературні джерела.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Бойко Т.О. Лишайники та ліхенофільні гриби вапнякових відслонень природного заповідника «Сланецький степ» // Чорномор. ботан. журн. — 2008. — 4, № 1. — С. 84—88.

Громакова А.Б., Косенко Н.А. О лишайниках меловых обнажений долины реки Оскол (Украина) // Актуальные пробл. сохранения устойчивости живых экосистем: Мат-лы VIII Междунар. конф. — Белгород: Изд-во БелГУ, 2004. — С. 51—53.

Громакова А.Б. Лишайники ботанического заказника «Волчанский» (Харьковская область, Украина) // Віс-

ник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія: біологія. — 2011. — Вип.13, № 947. — С. 57—62.

Зеленко С.Д. Ліхенізовані гриби // Біорізноманіття Кам'янець-Подільського. Попередній критичний інвентар. конспект рослин, грибів і тварин / За ред. О.О. Кагала, М.В. Шевери, А.А. Леванця. — Львів: Ліга-Прес, 2004. — С. 46—57.

Коваленко Л.І. Нові й цікаві літофільні лишайники з Донецької та Запорізької областей // Укр. ботан. журн. — 1976. — 33, № 5. — С. 294—296.

Кондратюк С.Я. Індикація стану навколишнього середовища України за допомогою лишайників. — К.: Наук. думка, 2008. — 335 с.

Кондратюк С.Я., Навроцька І.Л. Нові та рідкісні види ліхенофлори України // Укр. ботан. журн. — 1992. — 49, № 4. — С. 56—61.

Кондратюк С.Я., Ходосовцев А.Е., Окснер А.Н. Род *Caloplaca* Th. Fr. // Определитель лишайников России. — С.Пб.: Наука, 2004. — Вып. 9. — С. 38—235.

Надеїна О.В. Лишайники Провальської степи (Україна) // Ботан. журн. — 2008. — 93, № 1. — С. 3—9.

Надеїна О.В. Лишайники національного природного парку «Святі Гори» // Чорномор. ботан. журн. — 2007. — 3, № 2. — С. 100—108.

Надеїна О.В., Димитрова Л.В., Ходосовцев О.Є., Бойко Т.О., Ходосовцева Ю.А. Перші кроки до застосування категорій Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи (IUCN): досвід з епігейними лишайниками України // Рослин. світ у «Червоній книзі України»: впровадження Глобал. стратегії збереження рослин: Мат-ли міжнар. конф. (11—15 жовтня 2010 р., м. Київ). — К.: Альтерпрес, 2010. — С. 32—37.

Назарчук Ю.С. Лишайники Акерманської середньовічної фортеці // Чорномор. ботан. журн. — 2008. — 4, № 1. — С. 71—75.

Назарчук Ю.С. Лишайники степової зони південного заходу України: Автореф. дис. ... канд. біол. наук. — К., 2011. — 26 с.

Назарчук Ю.С., Кондратюк С.Я. Лишайники острова Зміїний (Україна) // Укр. ботан. журн. — 2007. — 64, № 6. — С. 859—866.

Наумович Г.О. Нові та рідкісні для рівнинної частини України види лишайників та ліхенофільних грибів з долини річки Інгулець // Чорномор. ботан. журн. — 2009. — 5, № 2. — С. 265—272.

Окснер А.М. Флора лишайників України — К.: Ін-т ботаніки АН УРСР, 1956. — Т. 1. — 495 с.

Окснер А.М. Флора лишайників України. — К.: Наук. думка, 2010. — Т. 2, вип. 3. — 663 с.

Смерчинская Т.А. Закономерности распространения лишайников по фитоценозам природного заповедника «Медоборы» // Заповідна справа в Україні. — 2005. — Т.11, вип. 1. — С. 9—15.

Смерчинська Т.О. Нові та рідкісні для України види лишайників з природного заповідника «Медобори» // Укр. ботан. журн. — 2005. — 62, № 2. — С. 175—182.

Ходосовцев А.Е. Лишайники лёссовых обнажений юга Украины // Охрана степей Евразии (4—8 сентября 2006 г., Оренбург). — Оренбург, 2006а. — С. 743—745.

Ходосовцев О.Є. Лишайники причорноморських степів України. — К: Фітосоціоцентр, 1999. — 236 с.

Ходосовцев О.Є. Нові для України види роду *Caloplaca* Th. Fr. (*Teloschistaceae*) // Укр. ботан. журн. — 2001. — 58, № 4. — С. 460—465.

- Ходосовцев О.Е. Нові для України та Кримського півострова види лишайників з Кримських яйл // Укр. ботан. журн. — 2002. — 59, № 2. — С. 171—178.
- Ходосовцев О.Е. Лишайники кам'янистих відслонень Кримського півострова: Автореф. дис. ... д-ра біол. наук. — К., 2004. — 36 с.
- Ходосовцев О.Е. Нові для Кримського півострова види лишайників // Чорномор. ботан. журн. — 2006б. — 2, № 1. — С.98—103.
- Ходосовцев О.Е. Нові та рідкісні для України види лишайників з півдня степової зони // Укр. ботан. журн. — 2008. — 65, № 2. — С. 234—241.
- Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я.П. Дідуха. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 912 с.
- Bielczyk U., Bylińska E., Czarnota P., Czyżewska K., Guzow-Krzemińska B., Hachulka M., Kiszka J., Kowalewska A., Krzewicka B., Kukwa M., Leśnianski G., Śliwa L., Zalewska A. Contribution to the knowledge of lichens and lichenicolous fungi of Western Ukraine // Polish Bot. J. — 2005. — 50(1). — P. 39—64.
- Kondratyuk S.Ya., Khodosovtsev A.Ye., Zelenko S.D. The second checklist of lichen forming, lichenicolous and allied fungi of Ukraine. — Kiev: Phytosociocentre, 1998a. — 180 p.
- Kondratyuk S.Ya., Popova L.P., Lackovičová A. & Pišút I. A catalogue of the Eastern Carpathian lichens. — Kiev; Bratislava: M.G. Kholodny Institute of Botany, 2003. — 264 p.
- Kondratyuk S.Ya., Söchting U., Khodosovtsev O. Y. & Kärnefelt I. *Caloplaca scythica*, a new species from southern Ukraine // Graphis Scripta. — 1998b. — 9. — P. 15—19.
- Nadyeina O.V. The lichen-forming and lichenicolous fungi of the Donetsk Upland (Ukraine) // Mycol. Balcanica. — 2009. — 6. — P. 37—53.
- Sohrabi M., Stenroos S., Myllys L., Söchting U., Hyvönen J. Phylogeny and taxonomy of the 'manna lichens' // Mycol. Progress. — 2012. — 11(5). — P. 1095—1121.
- Vondrák J., Khodosovtsev A., Šoun J., Vondrákova O. Two new European species from the heterogeneous *Caloplaca holocarpa* group (Teloschistaceae) // Lichenologist. — 2012. — 44(1). — P. 73—89.
- Vondrák J., Řina P., Arup U., Söchting U. The taxonomy of the *Caloplaca citrina* group (Teloschistaceae) in the Black Sea region; with contributions to the cryptic species concept in lichenology // Lichenologist. — 2009. — 41(6). — P. 571—604.
- Vondrák J., Šoun J., Søgaard Z., Söchting U., Arup U. *Caloplaca phlogina*, a lichen with two facies: an example of infraspecific variability resulting in the description of a redundant species // Lichenologist. — 2010. — 42(6). — P. 685—692.

Рекомендує до друку Надійшла 25.04.2013 р.
С.Я. Кондратюк

А.Б. Громакова

Харьковский национальный университет имени
В.Н. Каразина, Украина

НОВЫЕ И РЕДКИЕ ДЛЯ ЛЕВОБЕРЕЖНОЙ УКРАИНЫ ВИДЫ ЛИШАЙНИКОВ С МЕЛОВЫХ ОБНАЖЕНИЙ

Выявлены местонахождения 16 новых и редких для Левобережной Украины видов лишайников, собранных на меловых обнажениях в бассейне реки Сиверский Донец. Это *Arthonia calcarea* (Turner ex Sm.) Ertz & Diederich, *Caloplaca limonia* Nimis & Poelt, *C. phlogina* (Ach.) Flagey, *Catillaria lenticularis* (Ach.) Th. Fr., *Rinodina terrestris* Tomin, *Squamarina cartilaginea* (With.) P. James, *Thrombium epigaeum* (Pers.) Wallr., *Xanthoria mediterranea* Giralt, Nimis & Poelt приводятся впервые для Левобережной Украины. Среди видов, занесенных в «Червону книгу України» (2009), для *Leptogium schraderi* (Bernh.) Nyl. и *Squamarina cartilaginea* указаны новые местонахождения, а для *Circinaria hispida* (Mereschk.) A. Nordin, S. Savić & Tibell подтвержден локалитет в Харьковской обл.

К л ю ч е в ы е с л о в а : лишайники, местонахождения, меловые обнажения, Левобережная Украина.

A.B. Gromakova

V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

NEW AND RARE SPECIES OF LICHENS FOR THE LEFT-BANK PART OF UKRAINE FROM CRETACEOUS OUTCROPS

The localities of 16 new and rare species of lichens for the Left-Bank part of Ukraine are cited. The species were collected from the cretaceous outcrops in the basin of the Siversky Donets River. Among them *Arthonia calcarea* (Turner ex Sm.) Ertz & Diederich, *Caloplaca limonia* Nimis & Poelt, *C. phlogina* (Ach.) Flagey, *Catillaria lenticularis* (Ach.) Th. Fr., *Rinodina terrestris* Tomin, *Squamarina cartilaginea* (With.) P. James, *Thrombium epigaeum* (Pers.) Wallr., *Xanthoria mediterranea* Giralt, Nimis & Poelt are reported for the first time for the Left-Bank part of Ukraine. New data on distribution of the red-listed lichen species, *Leptogium schraderi* (Bernh.) Nyl., *Squamarina cartilaginea*, *Circinaria hispida* (Mereschk.) A. Nordin, S. Savić & Tibell, are provided.

К e y w o r d s : lichens, localities, cretaceous outcrops, Left-Bank Ukraine.